

Strategie vastleggen leveringstarieven Gemeente Alkmaar 2023 - 2025

Aan: Gemeente Alkmaar
Van: Marten Turksema Source4Energy
Datum: 14 september 2022

Inleiding

Achtergrond

Gemeente Alkmaar heeft haar Samenwerking/Leveringsovereenkomst ("SLOK") met HVC Aandeelhoudersenergie ("HVC") onder quasi inbesteden in augustus 2022 verlengd met drie jaar tot en met 2025. Gemeente Alkmaar is gemachtigd namens meeliftende organisaties Stadswerk en Alkmaar Sport de tarieven vast te leggen.

Onder de SLOK wordt bepaald voor welke prijsopslag HVC de gemeente in staat stelt direct van de ICE-ENDEX groothandelsmarkt in te kopen voor de toekomstige leveringsjaren 2024 en 2025, eventueel in tranches, op momenten naar eigen inzicht van de gemeente. Om verantwoord om te gaan met de hieruit voortvloeiende mogelijkheden en risico's wordt een Tarievenvastleggingsstrategie bepaald zoals verwoord in deze notitie.

Onder de SLOK biedt HVC nu ook de mogelijkheid de inkoop van het leveringsvolume voor een kalenderjaar uit te voeren met een strategie waarbij gespreid over een periode van een jaar door HVC het nodige jaarvolume wordt ingekocht, welke inkoop periode eindigt drie maanden voor de aanvang van het leveringsjaar¹.

Feitelijk is dit een "geautomatiseerde" tarievenvastlegging. Deze wordt in deze notitie als alternatieve vastleggingsstrategie geëvalueerd.

De verduurzaming van de leveringen geschiedt bij elektriciteit met Garanties van Oorsprong van biomassa (afvalverwerking HVC) en bij aardgas met CO₂-compensatie of groengascertificaten (Stadhuis). Hiervoor is separaat een prijsopslag gecontracteerd. De prijsopslagen zijn relatief klein ten opzichte van de groothandelsmarktprijzen (indicatief 5% tot 10%) en dekken kosten die bij de leverancier ontstaan vanwege de profilering en de mate van voorspelbaarheid van de verbruiken, voor de inkoop of productie van verduurzaming producten naast administratieve kosten. Deze opslagen zijn onder de SLOK bepaald en geen onderdeel van deze strategievorming.

Voor leveringsjaar 2023 werd eind augustus in een hectische, extreem volatiele handelsmarkt het tarief al volledig vastgelegd voor zowel elektriciteit als aardgas vanuit de noodzaak het risico van nog verder oplopende prijzen te elimineren.

Doel notitie

¹ Voorbeeld: Voor de leveringen in 2025 wordt zo gespreid ingekocht gedurende de periode 1 oktober 2023 tot en met 30 september 2024

Doel van deze notitie is het faciliteren van een besluit door het College van B&W van gemeente Alkmaar over de omgang met de tarievenvastleggingen onder de tot en met 2025 verlengde Samenwerking/ Leveringsovereenkomst tussen gemeente Alkmaar en HVC Aandeelhoudersenergie. Daartoe bevat de notitie een aanbeveling.

Tarievenvastlegging

De leverprijzen onder de SLOK zijn gelinkt aan groothandelsprijzen voor gas en elektriciteit zoals genoteerd aan de ICE-ENDEX energiebeurs op de momenten dat de tarieven worden vastgelegd.

De levertarieven kunnen naar wens op ieder moment vastgelegd worden voor één of meerdere kalenderjaren binnen de contracthorizon waarmee prijsrisico wordt gemitigeerd en gebruik kan worden gemaakt van de prijsdynamiek van de groothandelsmarkten.

Het leveringstarief komt tot stand als de op het moment van vastleggen geldende groothandelsprijs, vermeerderd met de contractueel vastgelegde prijsopslagen op deze groothandelsprijzen. Dit is van toepassing op zowel de elektriciteitsleveringen als de aardgasleveringen.

Een expliciete vastleggingsprocedure is noodzakelijk omdat snel gehandeld moet kunnen worden door daartoe gemachtigde individuen. Snelheid is noodzakelijk omdat de beweeglijkheid van de groothandelsprijzen op de energiemarkt kan leiden tot grote prijsverschillen per dag waardoor vaste prijs aanbiedingen slechts enkele uren geldig zijn. De gebruikelijke procuratieregeling kan daardoor in de praktijk niet worden gehanteerd.

Daarom wordt deze werkwijze vooraf besproken en geborgd bij het College van B&W. Ook moeten de marktcriteria tot vastleggen van de tarieven vooraf worden overeengekomen. Daarmee wordt het besluit tot vastleggen geobjectiveerd, is het niet afhankelijk van subjectieve zienswijzen en van emotie ontdaan. Niet in de laatste plaats faciliteert deze handelswijze voor betrokken bestuurders en verantwoordelijke functionarissen een verantwoorde wijze voor het vastleggen van de tarieven.

De procedure voor het vastleggen van de levertarieven middels de zogenaamde "prijsklik" valt uiteen in een aantal onderdelen:

- De strategie met onderliggende doelstelling voor het vastleggen: hoe wordt besloten de tarieven vast te leggen
- De procedure voor de uitvoering van de strategie: welke stappen moeten worden genomen bij besluit tot vastlegging
- Organisatorische voorbereiding: wie doet wat, wie draagt verantwoordelijkheid en welke machtigingen zijn nodig

Doelstelling strategie

Het doel van de strategie voor het vastleggen van de energietarieven voor de gemeente Alkmaar en meeliftende organisaties is:

Doel 1: Te komen tot een evenwichtige besluitvorming en het voorkomen van speculatie

Doel 2: Beschermen tegen extreme (verdere) prijsstijgingen.

Doel 3: Tijdig zekerstellen van de levertarieven in verband met meerjarenbegrotingen.

Doel 4: Realiseren van kostenbesparingen voor de leveringen door benutting van de marktprijsdynamiek

Overwegingen bij de strategie voor het vastleggen

Tarievenvastlegging kan in beginsel op twee wijzen gebeuren:

1/ Prijstriggers ("klikstrategie")

Vastleggen gebeurt op basis van prijscriteria zoals bijvoorbeeld het doorbreken van de marktprijs van een lopend gemiddelde, het doorbreken van een prijsplafond of de sterkte van een prijsbeweging eventueel in combinatie met het handelsvolume. Door het monitoren van de prijzen en het toetsen tegen dergelijk criteria wordt de tarievenvastlegging getriggerd en wordt HVC gevraagd de tarieven voor een deelvolumen of het gehele leveringsvolume en voor een bepaalde periode vast te leggen.

2/ Index

Bij een index wordt de prijs van vastleggen voor een gegeven leveringsperiode bepaald als gemiddelde handelsprijs voor die leveringsperiode, zoals verhandeld over een voorgaande periode, ook wel de indexperiode, met eventueel een vertraging tussen beide perioden. HVC biedt als index 12-3-12 aan, waarbij de indexperiode 12 maanden is en de leveringsperiode een kalenderjaar. De indexperiode eindigt 3 maanden voor het leveringsjaar begint.

Voor leveringsjaar 2024 biedt HVC voor aardgas als uitzondering een 6-1-6 index aan, waarbij de leveringsperiode de eerste of tweede helft van een kalenderjaar is en de indexperiode een periode van 6 maanden die één maand voor de leveringsperiode eindigt. Dit laatste is nodig omdat de jaarindex voor 2024 voor aardgas niet meer beschikbaar is (bij het nemen van een besluit door de gemeente over de strategie).

Vergelijking index versus prijstriggers

Prijstriggers bieden kansen om van prijsbewegingen gebruik te maken en zo een lagere prijs dan een gemiddelde prijs te realiseren naast het mitigeren van risico op hoge prijzen. Daar staat tegenover dat een trigger tot een hoger dan gemiddelde prijs kan leiden wanneer na de vastlegging prijzen verder dalen.

Een index heeft als voordeel dat grote uitschieters worden gedempt en de index marktconformiteit biedt zonder aan grote volatiliteit te worden blootgesteld.

Daarbij vergt een index vooral werkzaamheden bij de leverancier en is de gemeente in die zin ontzorgd. Het snel reageren op prijstriggers kan als belastend worden ervaren door de gemeentelijke organisatie.

Ook vanuit oogpunt van stakeholder management is de index een goed uitlegbare prijsreferentie waar juist prijstriggers als meer speculatief kunnen worden ervaren en als poging om "de markt te verslaan". Niet in de laatste plaats zijn commodity markten niet een kerncompetentie van gemeenten en biedt een index een automatische verantwoorde inkoop die geen beroep doet op dergelijke competenties. Het gebruik van een index, met name de jaarindex (12-3-12) ziet vanwege de genoemde voordelen een toenemend draagvlak bij gemeenten, zo meldt HVC.

Ook dempt een index de prijsverschillen tussen opeenvolgende leveringsjaren wat begrotingstechnisch eenvoudiger te hanteren is.

Maximale demping van prijsbeweging wordt bereikt met de jaarindex. De half jaarlijkse index is een goed alternatief voor 2024 waarvoor de jaarindex voor aardgas niet meer beschikbaar is. Voor de vervolgjaren bij aardgas en bij elektriciteit voor alle jaren kan gebruik worden gemaakt van de jaarindex (12-3-12).

Op grond van het voorgaande past ons inziens de index beter bij een gemeentelijke organisatie als die van Alkmaar.

Belangrijke algemene signalen

Volatiliteit:

- De groothandelsmarkten kennen een in historische perspectief ongekende, extreem hoge volatiliteit. Prijsverschillen tussen handelsdagen liepen op tot 30% en een veelvoud van de leveringstarieven die voor 2022 voor de gemeente nog van toepassing zijn. Bij elektriciteit betrof het een verandering van 20 ct/kWh op een dag en bij gas 49 ct/m³.
- Dit maakt dat de effectiviteit van een strategie die zich baseert op de prijsontwikkeling tot een bepaald dag minder effectief is. Immers, wanneer vastlegging wordt getriggerd onder de strategie op basis van de eindedagsprijs op een dag, kan de prijs pas op de volgende dag worden vastgelegd en kunnen prijzen op die dag nog eens tientallen procenten zijn gestegen.

Gebrek aan liquiditeit:

- Al vanaf eind 2021 zijn de ICE-ENDEX handelsmarkten erg illiquide. Dit maakt dat er dagen zijn dat geen handel plaats vindt voor leveringen in toekomstige jaren en dat de bied en laatprijs ver uiteen liggen. Als gevolg hiervan is vastleggen voor verder weggelegen jaren duurder geworden. Enkele leveranciers hebben sindsdien de mogelijkheden voor hun klanten om de tarieven vast te leggen beperkt tot alleen het volgende leveringsjaar of zelfs tot een of twee kwartalen vooruit.
- Sommige leveranciers trekken zich sinds de prijspiek eind augustus helemaal terug van deze markt en geven aan alleen nog tegen spotprijzen (uurprijzen voor elektriciteit en dagprijzen voor gas). te kunnen leveren (en inkopen).

Eindedagsnotering ICE-ENDEX:

- Ook het vastleggen van de tarieven tegen de eindedagsnotering is inmiddels vaak bij leveranciers niet meer mogelijk omdat er geen daadwerkelijke handel tegen die prijs plaats vindt en de eindedagsnotering het resultaat van een algoritme is. Leveranciers hebben dan niet de mogelijkheid te kopen tegen de eindedagsprijs, er zijn geen verkopers dus geen handel. Leveranciers zijn dan vaak wel bereid een eigen "quote" aan te leveren maar die wordt niet gepubliceerd en is daarmee niet transparant. HVC is hierin een uitzondering en is bereid tegen de gepubliceerde eindedagsprijs de tarieven vast te leggen.

Recente prijsontwikkelingen:

- Tijdens de Coronacrisis bereikten de handelsmarkten een dieptepunt. De economische activiteiten namen af er was een goed aanbod aan duurzame energie. In de loop van 2021 begonnen prijzen weer op te lopen gedreven door het economisch herstel. Eind 2021 maakte dit dat de prijzen boven de niveaus van vlak voor de financiële crisis in 2008 stegen en daarmee naar historisch hoogten met stroomprijzen boven de 10 ct/kWh en boven de 50 ct/m³ voor aardgas.
- Bij de aanval van Rusland op de Oekraïne in maart ontstonden zorgen over de leveringszekerheid van aardgas waardoor verder druk op de prijzen ontstond en aardgas duurder dan 80 ct/m³ werd voor levering in 2023 waarna prijzen enigszins stabiliseerden.
- De onderbrekingen van de gasleveringen door Rusland gedurende de zomer maakten markten erg nerveus. Ook de grote droogte in Europa maakte dat er

logistieke problemen ontstonden om bandstoffen over rivieren naar elektriciteitscentrales te transporteren en dat koelwater voor deze centrales beperkt beschikbaar was waardoor de productie beperkt bleef. Daarbij was 2022 tot nu toe ook geen goed windjaar.

- De prijsniveaus die vervolgens optraden tot einde augustus kunnen onzes inziens alleen uitgelegd worden als speculatie op de prijs waarbij voldoende verbruik wordt afgeschakeld om vraag en aanbod in evenwicht te brengen. Prijsvorming is gebruikelijk meer het resultaat van concurrentie aan de aanbod kant maar met een gastekort op de horizon zien handelende partijen potentieel prijzen waarbij vraag uit de markt wordt genomen.
- Sinds het optreden van het laatste maximum zowel voor gas als elektriciteit eind augustus vond een neerwaartse correctie plaats maar de opgaande trend is onzes inziens nog niet gebroken. Er dient dan ook rekening te worden gehouden met mogelijk verder oplopende prijzen.

Verwachte marktprijsontwikkeling

De grote ingreep in de vraag- en aanbod verhoudingen in de gasmarkt door de sancties van de EU en het onderbreken van leveringen door Rusland wordt inmiddels gevolgd door veel plannen om extra aardgas in de markt te brengen. Zo worden nieuwe LNG terminals gerealiseerd waar vloeibaar gas per schip kan worden geleverd en in het gasnet worden gebracht. Het gas komt onder meer uit de US (schaliegas). Ook blijven kolencentrales en kerncentrales langer open. Kernenergie is met een revival bezig in Europa maar heeft een lange plannings- en realisatiehorizon.

Het is dan ook redelijkerwijs te verwachten dat meer nieuws over dergelijke maatregelen en nieuwe leveringen tot verdere normalisatie in de markten gaat zorgen. Bemoedigend is ook dat het energieverbruik op eigen initiatief van de bevolking al met meer dan 20% is gedaald over het laatste half jaar.

Dit blijkt ook uit de prijsvorming bij handel in de verder weg gelegen leveringsjaren 2024 en 2025 waar groothandelsmarkt prijzen nu circa de helft zijn van die voor 2023. Lastig blijft om aan te geven op welk prijsniveau uiteindelijk weer evenwicht wordt gevonden.

Tegelijkertijd is ons inziens de opgaande trend voorsnog niet geheel gebroken, ondanks de forse neerwaartse correctie in de eerste week van september.

Voor de komende periode houden wij dan ook een neutrale outlook aan.

NB: De impact van de door de EU aangekondigde winstbelasting op elektriciteitsproductie en maximering van leveringskosten voor huishoudens is in deze notitie nog niet meegenomen.

Verwachte nieuwe tarieven

In onderstaande tabel zijn het vastgelegde tarief voor 2023 opgenomen voor elektriciteit naast de verwachte tarieven voor 2024 en 2025. Deze tarieven zijn inclusief de prijsopslagen van HVC en de kosten van verduurzaming maar exclusief netwerkkosten, energibelasting, ODE en BTW.

Elektriciteit (ct/kWh)	Tarief 2023	Tarief 2024*	Tarief 2025*
Hoogtarief	64,538	30,775	27,944
Laagtarief	70,262	21,210	17,743

*) Op basis van groothandelsprijs per 8 september 2022

Op dezelfde wijze zijn in onderstaande tabel de inmiddels bekende leveringstarieven voor 2023 en de verwachte tarieven voor 2024 en 2025 opgenomen.

Aardgas (ct/Nm ³)	Tarief 2023	Tarief 2024*	Tarief 2025*
Profiel klein- en grootverbruik (G1, G2)	278,881	150,263	103,528
Telemetrisch verbruik	277,659	149,032	102,268

*) Op basis van groothandelsprijs per 8 september 2022.

Procedure voor het vastleggen van de tarieven

Bij toepassing van een index als strategie kan elk volgend jaar voorafgaand aan het starten van de indexperiode een keus worden gemaakt om de tarieven door de index te laten bepalen of door een zelf door de gemeente uit te voeren "klik"strategie op basis van prijscriteria. Na gekozen te hebben voor een index en dit aan HVC bevestigd te hebben is geen verdere procedure nodig.

In geval van vastlegging door de gemeente op basis van prijscriteria ("klikstrategie") dient onderstaande procedure te worden doorlopen:

Voorbereiding:

- 1 Informeren van gemeente over de strategie en uitvoeringsprocedure;
- 2 Namens de samenwerkende deelnemers is de unitmanager Facilitair van de gemeente Alkmaar tekeningsbevoegd.
- 3 Namens gemeente Alkmaar is Source4Energy in de persoon van M.A. Turksema gemachtigd de door leverancier ter beschikking gestelde web-portal te benutten voor het initiëren en effectueren van de vastlegging
- 4 Aan de leverancier wordt de naam van de tekeningbevoegde en gemachtigde portal functionarissen kenbaar gemaakt.

Uitvoering:

- 5 Source4Energy volgt de eindedagsprijzen en marktontwikkelingen en toetst of een klik-event optreedt;
- 6 Bij optreden van een klikevent neemt Source4Energy uiterlijk om 14:30 uur contact op met de leverancier via de daartoe beschikbare portal (HVC-Energie) of per email/telefoon en verzoekt tot vastlegging tegen de eindedagsnotering van het vast te leggen leveringsjaar op die dag;
- 7 De leverancier stelt het klikverzoek op en stuurt dit aan gemeente Alkmaar en Source4Energy;
- 8 Source4Energy controleert en bevestigt de juistheid van het klikverzoek aan gemeente Alkmaar;
- 9 Source4Energy informeert gemeente Alkmaar en biedt ondersteuning bij de besluitvorming tot vastleggen tarieven op basis van de overeengekomen strategie;
- 10 Bij besluit tot vastleggen informeert Source4Energy de leverancier door aanleveren van een ondertekend klikverzoek of opgave daarvan via de leveranciers Web-portal;

- 11 Leverancier bevestigt de volgende dag uitvoering van de prijsklik en de klikprijs aan gemeente Alkmaar en Source4Energy;
- 12 Source4Energy controleert de klikprijs op basis van de gepubliceerde einddagsnotering van ICE-ENDEX van de voorgaande dag en bevestigt dit aan gemeente Alkmaar.
- 13 Na het volledig vastleggen van de tarieven van een kalenderjaar worden deze door Source4Energy aan alle deelnemers gecommuniceerd met de voor die deelnemer te verwachten jaarlijkse energiekosten (budget)

Aanbeveling Strategie tarievenvastlegging

Het gebruik van een strategie op basis van een index is in de huidige markt ons inziens het meest geschikt als strategie voor gemeente Alkmaar.

Aanbevolen wordt om:

- i. voor leveringsjaar 2024 voor aardgas gebruik te maken van de door HVC geboden halfjaar-index (6-1-6) en voor 2025 van de jaarindex (12-3-12)
- ii. Voor leveringsjaren 2024 en 2025 voor elektriciteit gebruik te maken van de door HVC geboden jaarindex (12-3-12)

omdat:

- De huidige markt ons inziens te grote prijsbewegingen toont tussen individuele dagen om betrouwbaar met een "klikstrategie" de gewenste prijsbescherming te bieden.
- De risico's bij een niet optimale tarievenvastlegging met een "klikstrategie" (slechter dan index) qua impact nu groter zijn dan het gehele energiebudget van de gemeente in 2022.
- Een index op jaarbasis prijsrisico maximaal dempt voor de gemeente
- De index op halfjaarlijkse basis voor leveringsjaar 2024 als goed alternatief prijsrisico dempt op halfjaarlijkse basis.
- Een index de gemeente ontzorgt omdat geen monitoring van prijzen en prijstriggers nodig is.
- De index meer recht doet aan de kerncompetenties van de gemeente waartoe energiehandel niet behoort.
- De procedure voor het vastleggen van de tarieven in geval van een index aanzienlijk eenvoudiger is dan een strategie met prijscriteria.
- Voor een index lagere prijsopslagen van HVC gelden en lagere advieskosten in de voorbereiding en uitvoering van de strategie.

14 september 2022

Marten Turksema
Source4Energy B.V

Voor akkoord:

Gemeente Alkmaar

.....

.....